

finitum consumitur, si aliquid ab eo continue abstractum. Ergo in damnatis non erit corporalis fletus.

QUÆSTIUNCULA IV.

1. Uterius. Videtur quod damnati non sint in tenebris corporalibus. Quia, ut dicit Gregorius in IX. Moral. cap. XLVIII. vel XX. XIX. super illud Job x. *Sed sempiternus horror inhabitat*: „quamvis ignis illic ad consolationem non luceat, tamen ut magis torqueat ad aliquid lucet: nam sequaces, quos secum traxerunt de mundo reprobi, flamma illustrante visuri sunt.“ Ergo non erunt ibi tenebræ corporales.

2. Præterea. Damnati vident poenam suam: hoc enim est eis augmentum poenæ. Sed nihil videtur sine lumine. Ergo non sunt ibi tenebræ corporales.

3. Præterea. Damnati habebunt ibi potentiam visivam post corporum resumptionem. Sed frustra esset in eis, nisi viderent aliquid. Ergo cum nihil videatur nisi in lumine, videtur quod non sint omnino in tenebris.

Sed contra est quod dicitur Matth. XXI. 13. *Ligatis pedibus, & manibus* (1) *projicite eum in tenebras exteriores*: super quo dicit Gregorius, Lib. IX. Moral. cap. XLVI. vel XXXVIII. „Si ignis ille lucem haberet, in tenebras exteriores nequaquam mitti diceretur.

Præterea. Basilius dicit super illud Psalm. XXVIII. *Vox Domini intercedentis flammam ignis*, quod virtute Dei separabitur claritas ignis ab ejus virtute adustiva; ita quod claritas cedet in gaudium Sanctorum, & usivum ignis in tormentum damnatorum. Ergo damnati habebunt tenebras corporales.

Quædam vero alia quæ ad poenam damnatorum pertinent, determinata sunt supra XLIV. dist.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam questionem, quod secundum Basil. conc. sive orat. XXI. XXIV. de futuro judicio, in ultima mundi purgatione fiet quadam separatio in elementis; ut quidquid est purgatum, & nobile, remaneat superius ad gloriam beatorum; quidquid vero est ignobile, & sceulentum, in inferno projiciatur ad poenam damnatorum; ut sicut omnis creatura Dei est beatis materia gaudii, ita damnatis ex omnibus creaturis tormentum accrescat, secundum illud Sap. v. 21. *Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos*. Hoc etiam divinæ justitiæ competit, ut sicut ab uno recedentes per peccatum, in rebus materialibus (quæ sunt multa, & vana) finem suum constituerunt; ita etiam multipliciter affligantur, & ex multis.

Ad primum ergo dicendum, quod quia ignis est maxime afflictivus propter hoc quod abundat virtute activa; ideo nomine ignis omnis afflictio designatur ut sit vehemens.

Ad secundum dicendum, quod poena purgatorii non est principaliter ad affligendum, sed ad purgandum: unde per solum ignem fieri debet, qui habet maximam vim purgativam. Sed damnatorum poena non ordinatur ad purgandum: unde non est simile.

Ad tertium dicendum, quod damnati transibunt ex vehementissimo calore ad vehementissimum frigus, sine hoc quod in eis sit aliquid refrigerium:

(1) Vulgata: *emittite*.

DISTINCTIO L.

quia passio ab exterioribus non erit per transmutationem corporis à sua pristina naturali dispositione, ut contraria passio ad æqualitatem, vel temperiem reducendo refrigerium causet, sicut accidit tunc; sed erit per actionem spiritualem, secundum quod sensibilia agunt per sensum, prout sentiantur imprimendo formas illas secundum esse spirituale in organum; & non secundum esse materiale, ut supra dist. XLIV. dictum est.

SOLUTIO II.

Ad secundam questionem dicendum, quod sicut supra dictum est, dist. XLVIII. post diem iudicii in mundo innovato non remanebit aliquid animal, vel aliquid corpus mixtum, nisi corpus hominis tantum, eo quod non habeat aliquem ordinem ad corruptionem, nec post illud tempus sit futura generatio, & corruptio. Unde vermis qui in damnatis ponitur, non debet intelligi esse materialis, sed spiritualis, qui est conscientie remorsus: qui dicitur vermis, inquantum oritur ex putredine peccati, & animam affligit, sicut corporalis vermis ex putredine ortus affligit pungendo.

Ad primum ergo dicendum, quod ipsæ animæ damnatorum dicuntur carnes eorum pro eo quod carni subiectæ fuerunt. Vel potest dici quod etiam per vermem spiritualem caro affligitur, secundum quod passiones animæ redundant in corpus; & hoc in futuro.

Ad secundum dicendum, quod Augustinus loquitur sub quadam comparatione: non enim vult simpliciter asserere quod ille vermis sit materialis, sed quod potius esset asserendum, ignem, & vermem materialiter intelligi, quam quod utrumque spiritualiter tantum intelligatur, quia sic damnati nullam poenam corporalem sustinerent, ut patet seriem verborum ejus ibidem inspicienti.

SOLUTIO III.

Ad tertiam questionem dicendum, quod in fletu corporali duo inveniuntur: quorum unum est lacrymarum resolutio, & quantum ad hoc fletus corporalis in damnatis esse non potest: quia post diem iudicii quiescente motu primi mobilis non erit aliqua generatio, & corruptio, vel corporalis alteratio; in lacrymarum autem resolutione oportet esse illius humoris generationem qui per lacrymas distillat: unde quantum ad hoc corporalis fletus in damnatis esse non poterit. Aliud quod invenitur in corporali fletu, est quadam commotio, & perturbatio capitis, & oculorum; & quantum ad hoc fletus in damnatis esse poterit post resurrectionem. Corpora enim damnatorum non solum ex exteriori affligentur, sed etiam ab interiori, secundum quod corpus immutatur ad passionem animæ in bonum, vel malum: & quantum ad hoc fletus carnis resurrectionem indicat, & responderet delectationi culpæ quæ fuit in anima, & in corpore.

Et per hoc patet responsio ad objecta.

SOLUTIO IV.

Ad quartam questionem dicendum, quod dispositio inferni talis erit quod maxime miseriam damnatorum competet: unde secundum hoc sunt ibi lux,

lux, & tenebra, prout maxime spectant ad miseriam damnatorum. Ipsa autem visio secundum se est delectabilis: ut enim dicitur in I. Metaph. sensus oculorum est maxime diligibilis, eo quod per ipsum plura cognoscimus. Sed per accidens contingit visionem esse afflictivam, inquantum videmus aliqua nobis nociva, vel nostræ voluntati repugnantia. Ideo & in inferno hoc modo debet esse locus dispositus ad videndum secundum lucem, & tenebras, quod nihil ibi perspicue videatur, sed solummodo sub quadam umbrositate videantur illa quæ afflictionem cordi ingerere possunt. Unde simpliciter loquendo, locus est tenebrosus, sed tamen ex divina dispositione est ibi aliquid luminis, quantum sufficit ad videndum illa quæ animam torquere possunt; & ad hoc satisfaciunt naturalis situs loci: quia in terræ medio, ubi infernus ponitur, non potest esse ignis nisi sceulentus, & turbidus, & quasi fumosus. Quidam tamen tenebrarum harum causam assignant ex commassatione, (1) & compressione corporum damnatorum, quæ propter multitudinem ita replebunt locum inferni, quod nihil ibi de aere remanebit: & sic non erit ibi aliquid de diaphano quod possit esse subiectum lucis, & tenebræ, nisi oculi damnatorum, qui erunt obtenebrati.

Et per hoc patet responsio ad objecta.

ARTICULUS IV.

Utrum beati qui erunt in patria, videant poenas damnatorum.

1. AD quartum sic proceditur. Videtur quod beati qui erunt in patria, non videant poenas damnatorum. Major enim est distantia damnatorum à beatis quam viatorum. Sed beati semper viatorum facta non vident: unde Isai. XLII. 16. *Abraham nescivit vos*, dicit Glossa: „Nesciunt mortui, etiam Sancti, quid faciunt vivi, etiam eorum filii.“ Ergo multo minus vident poenam damnatorum.

2. Præterea. Perfectio visionis dependet à perfectione visibilis: unde Philosophus dicit in X. Ethic. cap. IV. vel VI. quod perfectissima sensus operatio est sensus optime dispositi ad pulcherrimum sub sensu jacentium. Ergo è contrario turpitudine visibilis redundat in imperfectionem visionis. Sed nulla imperfectio erit in beatis. Ergo non videbunt miseriam damnatorum, in quibus est summa turpitudine.

Sed contra est quod dicitur Isai. ult. 24. *Egredientur, & videbunt cadavera virorum qui prevaricati sunt in me*. Glossa: „Electi egredientur intelligentia, vel visione manifesta, ut ad laudem Dei magis accendantur.“

QUÆSTIUNCULA II.

1. Uterius. Videtur quod beati miseriam damnatorum compatiantur. Compassio enim ex charitate procedit. Sed in beatis erit perfectissima charitas. Ergo maxime miseriam damnatorum compatiantur.

2. Præterea. Beati nunquam erunt tantum elongati à passione, quantum Deus est. Sed Deus quodammodo miseriam compatitur nostris, unde & misericors dicitur; & similiter Angeli. Ergo beati compatiantur miseriam damnatorum.

Sed contra. Quicumque alii compatitur, fit ejus

(1) Al. & impressione.

miseriam quodammodo particeps. Sed beati non possunt esse participes alicujus miseriam. Ergo beati miseriam damnatorum non compatiantur.

QUÆSTIUNCULA III.

1. Uterius. Videtur quod beati non lætentur de poenis impiorum. Læteri enim de malo ad odium alterius pertinet. Sed in beatis nullum erit odium. Ergo non lætabuntur de miseriam damnatorum.

2. Præterea. Beati in patria erunt summe Deo conformes. Sed Deus non delectatur in poenis nostris. Ergo nec beati delectabuntur de poenis damnatorum.

3. Præterea. Illud quod est vituperabile in viatore, nullo modo cadit in comprehensorem. Sed in homine viatore est maxime vituperabile quod reficiatur aliorum poenis, & maxime commendabile ut de poenis doleat. Ergo beati nullo modo lætantur de poenis damnatorum.

Sed contra est quod in Psalm. LVII. 11. dicitur: *Lætabitur justus, cum viderit vindictam*.

Præterea. Isai. ult. 24. dicitur: *Erunt usque ad satiætionem visionis omni carni*. Satiætionem autem refectio-nem mentis designat. Ergo beati gaudebunt de poenis impiorum.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam questionem, quod à beatis nihil substrahi debet quod ad perfectionem beatitudinis eorum pertinet. Unumquodque autem ex operatione contrarii magis cognoscitur, quia contraria juxta se posita magis elucescunt: & ideo ut beatitudo Sanctorum eis magis placeat, & de ea uberiores gratias Deo agant, dantur eis ut poenam impiorum perfecte intueantur.

Ad primum ergo dicendum, quod Glossa illa loquitur de Sanctis mortuis secundum impossibilitatem naturæ: non enim oportet ut naturali cognitione cognoscant omnia quæ erga vivos aguntur. Sed Sancti qui sunt in patria, omnia clare cognoscunt quæ aguntur & apud viatores, & apud damnatos: unde Gregorius dicit XII. Lib. Moral. cap. XIII. vel XIV. de animabus sanctis: *Sentiendum non est hoc* (scilicet quod Job dicit: *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, nescient etc.*) *quia qui inuis habent Dei claritatem, nullo modo credendum est quod sit foris aliquid quod ignorent*.

Ad secundum dicendum, quod quamvis pulchritudo visibilis ad perfectionem faciat visionis, visibilis tamen turpitudine sine visionis imperfectione esse potest: species enim rerum in anima, per quas contraria cognoscuntur, non sunt contrariæ: unde etiam Deus, qui perfectissimam cognitionem habet, omnia pulchra, & turpia videt.

SOLUTIO II.

Ad secundam questionem dicendum, quod misericordia, vel compassio potest inveniri in aliquo dupliciter: uno modo per modum passionis; alio modo per modum electionis. In beatis autem non erit aliqua passio in parte inferiori, nisi consequens electionem rationis: unde non erit in eis compassio, vel misericordia, nisi secundum rationis electionem. Hoc autem modo ex electione miseri-

cordia, vel compassio nascitur, prout scilicet aliquis vult malum alterius repellere: unde in illis quae non volumus secundum iudicium rationis repellere, compassionem talem non habemus. Peccatores autem, quamdiu sunt in hoc mundo, in tali statu sunt quod sine praedictio divinae iustitiae possunt in beatitudinem transferri a statu miseriae, & peccati: & ideo beatorum compassio ad eos locum habet & secundum electionem voluntatis, prout Deus, Angeli, & beati eis compati dicuntur, eorum salutem volendo: & secundum compassionem, sicut compatiuntur eis homines boni in statu viae existentes. Sed in futuro non poterunt transferri a sua miseria: unde ad eorum miseriam non poterit esse compassio secundum electionem rectam: & ideo beati qui erunt in gloria, nullam compassionem ad damnatos habebunt.

Ad primum ergo dicendum, quod charitas tunc est principium compassionis, quando possumus ex charitate velle remotionem malitiae alicujus; sed Sancti ex charitate hoc velle non possunt de damnatis, cum divinae iustitiae repugnet: unde ratio non sequitur.

Ad secundum dicendum, quod Deus dicitur esse misericors, in quantum subvenit ipsis quos secundum ordinem sapientiae, & iustitiae suae convenit a miseria liberari; non quod damnatorum misereatur, nisi forte puniendo citra condignum.

SOLUTIO III.

Ad tertiam questionem dicendum, quod aliquid potest esse materia gaudii dupliciter. Uno modo per se, scilicet quando de aliquo gaudetur, in quantum huiusmodi; & sic Sancti non laetabuntur de poenis impiorum. Alio modo per accidens, id est ratione alicujus adjuncti; & hoc modo Sancti de poenis impiorum gaudebunt considerando in eis ordinem divinae iustitiae, & suam liberationem, de qua gaudebunt: & sic divina iustitia, & sua liberatio erunt per se causa gaudii bonorum, sed poena damnatorum per accidens.

Ad primum ergo dicendum, quod laetari de malo alterius, in quantum huiusmodi, pertinet ad odium; non autem laetari de malo alterius ratione alicujus adjuncti. Sic autem aliquis quandoque de malo proprio laetatur, sicut cum aliquis gaudet de propriis afflictionibus, secundum quod prosunt ei ad meritum vitae. Jacob 1. 2. *Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis.*

Ad secundum dicendum, quod quamvis non delectetur in poenis, in quantum huiusmodi, delectatur tamen in eis in quantum sunt per suam iustitiam ordinatae.

Ad tertium dicendum, quod in viatore non est laudabile quod delectetur de poenis aliorum secundum se; est tamen laudabile, si delectetur de eis, in quantum habent aliquid annexum. Tamen alia ratio est de viatore, & comprehensore: quia in viatore passiones frequenter insurgunt sine iudicio rationis, & tamen tales passiones sunt interdum laudabiles, secundum quod bonam dispositionem mentis indicant, sicut patet de verecundia, & misericordia, & poenitentia de malo; sed in comprehensoribus non potest esse passio, nisi consequens iudicium rationis.

(1) Al. ad ordinationem. (2) Textus: Et nullam Dei lucem &c.

EXPOSITIO TEXTUS.

NEC malis facultas peccandi esse poterit. Peccatore hic accipitur, non quantum (1) ad ordinationem actus, sed quantum ad demeritum culpae. *Quid est enim esse peccatus extra Deum nisi in summa cecitate?* Extra Deum dicuntur esse reprobi, non quod ad eos providentia Dei non se extendat, sed quia in ipso non delectantur, nec eum considerant nisi ad suam tristitiam; & iterum mens eorum est totaliter a Deo aversa.

Ubi (2) nullam lucem videbunt, cui confiteantur. Non quod nullam veritatem cognoscant, sed quia cognitio veritatis non erit causa confessionis, sed magis tribulationis, & odii. *Sed melius est dubitare de occultis &c.* Non quod de hoc sit dubitandum, an anima separata corporalem linguam habeat, sed quia nobis certius esse non potest status animae separate.

Egredientur, & videbunt cadavera impiorum &c. Egredientur non loco, sed intelligentia, ut Glossa dicit Isai. ult. Per cadavera vero, ut Augustinus dicit de civitate Dei, Lib. XX. cap. xxi. significatur evidens corporum poena; quamvis cadaver nisi caro exanimis non solet nuncupari. Illa vero animata erunt corpora, aliquo modo nulla poterunt sentire tormenta. Nisi quia forte mortuorum erunt corpora, id est eorum qui in secundam cadent mortem; ideo non absurde hic cadavera dici possunt: unde est & illud ab eodem Propheta dictum, quod iam supra posui: *Terra vero impiorum cadet*; Isai. xxxvi. 19. ubi nos habemus: *Terram gigantum detrahes in ruinam.* Quis autem non videat a cadendo esse appellata cadavera?

Hec de pedibus sedentis... commemorasse sufficiat. Hic Magister in fine operis tangit visionem quamdam Isaiae, ut dicitur Isai. vi. 1. Vidi enim Deum sedentem super solium excelsum, & elevatum, & plena erat domus maiestate eius, & ea quae sub ipso erant, replebant templum: & Seraphim stabant subter illud, sex ala uni, & sex alae alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant: quae quaeque visio a Hieronymo allegorice exponitur, volente per sedentem super solium excelsum Christum significari: per solium autem excelsum, & elevatum significari Angelos, in quibus Deus sedet, ut dicitur in Psalm. cx. 1. Qui sedet super Cherubim: per domum autem superiorem, Ecclesiam triumphantem, quae Dei maiestate impletur: per templum vero inferius, Ecclesiam militantem, quae inferioribus donis perficitur, nec videt divinae essentiae maiestatem. Sed Dionysius per sedentem in solio dicit significari ipsum Deum: per solium autem excelsum, ipsam eminentiam naturae: per domum vero superiorem, creaturas excellentiores Deo magis propinquas, quae eius maiestatem plenius representant: per templum vero inferius, inferiores creaturas, scilicet corporales, quae in inferiori mundo divinam participant bonitatem. Huiusmodi autem sedentis super thronum facies ipsam divinam essentiam designat, & ea quae in aeternitate fuerunt ante mundi constitutionem: per pedes vero, ea quae post mundum erunt in gloria beatorum, & in poenis damnatorum: per media vero, ea quae cursu temporis

QUESTIO II.

medio aguntur. Seraphim ergo faciem, & pedes sedentis super thronum velare dicuntur, quia mysteria aeternae Divinitatis, & futurae beatitudinis, & miseriae nobis ad plenum non revelantur: sed duabus aliis volabant, quia de his quae in medio tempore aguntur, nos quantum opus est Angelorum ministerio instruimur, inter quos Seraphim primatum tenent. Volatus ergo eorum, processum revelationis eorum in nos demonstrat, quem etiam rectum motum ipsorum Dionysius nominat in iv. cap. de div. Nom. Magister ergo in hoc libro exorsus a Deo, id est incipiens a facie sedentis, super thronum, id est ab ipsa Divinitate, de qua in I. Lib. egit, procedens per media, &

dum durat mundus, aguntur, ut sunt creaturae, & peccata, de quibus egit in II. Lib. (3) vel reparatio, & virtutes, de quibus egit in III. & ecclesiastica sacramenta, de quibus egit in prima parte IV. Iude Christo, qui est via, pervenit usque ad pedes, id est usque ad ea quae in fine mundi, & etiam postmodum aguntur, sicut est resurrectio corporum, punio damnatorum, & gloria beatorum, quae in Dei visione consistit; ut sic a Deo incipiens eius doctrina, etiam terminetur in Deo, qui est principium in quo omnia, & finis ad quem omnia ordinantur: cui est honor, & gloria in saecula saeculorum. Amen.

- (3) Al. ut reparator.
- Synodo Diocessana de dicho Summo Pontifice, dos tomos en 4.
- De Rebus Domini nostri Jesu Christi, & Beatae Mariae Virginis de dicho Summo Pontifice, un tomo.
- De Sacramento Missae Sacrificii de dicho Summo Pontifice, un tomo en 4.
- Institutiones Ecclesiasticas del mismo Summo Pontifice, dos tomos en 4.
- Idioma de la Naturaleza del Doctor Don Francisco Solano de Indias, un tomo en 8.
- Tribunal Confessorum del R. P. Fr. Martin Viganter, del Orden de Predicadores, un tomo en folio.
- Gobierno Politico de los Pueblos de España, por Don Lorenso de Santayana, un tomo en 4.

- tas de los Padres Nicolai, y Matheo, y seis Indices Generales.
- Cathena aurea de dicho Santo, con las mismas Premoniciones, Vindicaciones, y Notas, en dos tomos folio.
- Commentarios del referido Santo Doctor sobre los quatro libros del Maestro de las Sentencias, con las mismas Premoniciones, Vindicaciones, y Notas, cinco tomos folio en tres voluemes.
- La Suma de los Concilios de D. Fr. Bartholome de Carranza, Arzobispo de Toledo, con las Adiciones de Francisco Sylvio.
- Controversias de necessaria Residencia personalis Bispoporum &c. de dicho D. Fr. Bartholome Carranza, un tomo en 4.
- Los Casos de conciencia propuestos, y resueltos de orden de BRUNDO XIV. siendo Car-